

การสำรวจงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลกพระนครศรีอยุธยา

The Exploration of the Studies: Tourism in the World Heritage Area of Phra Nakhon Si Ayutthaya

กัลยา สว่างคง¹
Kanlaya Swangkong

บทคัดย่อ (Abstract)

ปัจจุบันมีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในหลากหลายพื้นที่ แต่งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลกยังมีการศึกษากันค่อนข้างน้อย ทำให้ขาดองค์ความรู้ที่จะใช้พัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลก ดังนั้นบทความวิจัยเรื่องนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สำรวจงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลกพระนครศรีอยุธยา และ 2) เพื่อจัดกลุ่มข้อมูลงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลกพระนครศรีอยุธยา งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงเอกสารโดยรวบรวมข้อมูลจากฐานข้อมูลวิชาการ เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาและใช้สถิติเชิงพรรณนาในการนำเสนอข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลกพระนครศรีอยุธยามีจำนวน 33 เรื่อง โดยสามารถวิเคราะห์และจัดกลุ่มงานวิจัยทั้งหมดออกได้เป็น 5 ประเด็นหลัก คือ 1) การพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลก 2) สภาพพื้นที่และศักยภาพของพื้นที่มรดกโลกในการรองรับนักท่องเที่ยว 3) นโยบายและแผนยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลก 4) การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลก และ 5) ทักษะและการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลก ทั้งนี้หน่วยงาน ชุมชนและผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องสามารถนำองค์ความรู้นี้ไปใช้เป็นแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลกพระนครศรีอยุธยาและพื้นที่มรดกโลกอื่นต่อไปได้

คำสำคัญ (Keywords) : การท่องเที่ยว; มรดกโลก; พระนครศรีอยุธยา

Abstract

Currently, there is research studying tourism in many areas. However, there are still few studies related to tourism in the World Heritage areas. This causes a lack of knowledge for developing tourism in World Heritage areas. Therefore, this research aims to 1) explore tourism studies in the World Heritage Area of Phra Nakhon Si Ayutthaya, and 2) organize their research data. This is documentary research by collecting data from academic databases for analyzing content. Descriptive statistics is used to present the data.

According to the findings, there are 33 research studies about the tourism in the World Heritage Area of Phra Nakhon Si Ayutthaya. All research can be analyzed and grouped

Received: 2024-04-18 Revised: 2024-04-27 Accepted: 2024-04-29

¹ ผู้อำนวยการศูนย์วิจัย สายงานวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต Director of Research Center (Team B), Research and Development Affairs, Dhurakij Pundit University, Bangkok, Thailand. E-mail: kanlaya.swa@dpu.ac.th

into 5 main areas: 1) tourism development and management in the World Heritage Area, 2) area conditions and the potential of the World Heritage area in accommodating tourists, 3) policies and strategic plans related to tourism in the World Heritage area, 4) development of tourist attractions in the World Heritage area, and 5) attitudes and participation of citizens towards tourist attractions in the World Heritage area. Relevant agencies, communities and entrepreneurs can apply this knowledge as a guideline for tourism development in the World Heritage Area of Phra Nakhon Si Ayutthaya and other World Heritage Areas.

Keywords: Tourism; World Heritage; Phra Nakhon Si Ayutthaya

บทนำ (Introduction)

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อสังคมและระบบเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างมาก ประเทศต่าง ๆ จึงพยายามนำเสนอแหล่งท่องเที่ยวหลากหลายรูปแบบเพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศเข้ามาเยี่ยมชม ที่ผ่านมามีแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมเป็นอันดับต้น ๆ ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ทั้งนี้แหล่งมรดกโลกทั้งทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรม จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญอีกประเภทหนึ่งที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจและต้องการเดินทางเข้าไปเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวประเภทนี้ ทั้งนี้หากประเทศหรือพื้นที่ใดมีแหล่งมรดกโลกก็ย่อมจะดึงดูดให้นักท่องเที่ยวจากทั่วโลกให้เข้าไปเยี่ยมชมมากขึ้นด้วย เช่น เมืองฮอยอัน ประเทศเวียดนามซึ่งมีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอย่างมากภายหลังจากขึ้นทะเบียนมรดกโลกในปี พ.ศ. 2552 จากจำนวนนักท่องเที่ยวประมาณ 200,000 คน ในปี พ.ศ. 2540 เป็นนักท่องเที่ยวมากกว่า 1 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2550 (บุญยวีร์ ศรีรัตน์, 2559: 149-158)

ประเทศไทยมีแหล่งมรดกโลกที่ได้รับการขึ้นทะเบียนจากองค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (ยูเนสโก: UNESCO) จำนวนทั้งสิ้น 7 แห่ง โดยแบ่งเป็นแหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติจำนวน 3 แห่ง คือ 1) เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร-ห้วยขาแข้ง 2) ผืนป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่ และ 3) กลุ่มป่าแก่งกระจาน และแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรมจำนวน 4 แห่ง คือ 1) นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาและเมืองบริวาร 2) เมืองประวัติศาสตร์สุโขทัยและเมืองบริวาร 3) แหล่งโบราณคดีบ้านเชียง และ 4) เมืองโบราณศรีเทพ โดยแหล่งมรดกโลกทั้งหมดนี้จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของประเทศที่มีนักท่องเที่ยวไปเยี่ยมชมเป็นจำนวนมาก โดยนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาและเมืองบริวาร จัดเป็นหนึ่งในแหล่งมรดกโลกที่มีนักท่องเที่ยวเข้าไปเยี่ยมชมต่อปีเป็นจำนวนมาก เนื่องจากตั้งอยู่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาซึ่งเป็นหนึ่งในจังหวัดหลักของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย อยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานครสามารถเดินทางเข้าถึงได้อย่างรวดเร็วและมีสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ครบถ้วน (ชาติริ มหันตรัตน์ และสิริพัฒน์ ลาภจิตร, 2563: 1-14)

นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกตั้งแต่วันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2534 โดยเป็นแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรมที่มีความโดดเด่นด้วยลักษณะและการออกแบบทางสถาปัตยกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ มีเนื้อที่ทั้งหมด 1,810 ไร่ ประกอบไปด้วยโบราณสถานและโบราณวัตถุจำนวนมาก ทั้ง วัด พระราชวัง โบสถ์ วิหาร นับเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของประเทศไทย โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้บรรจุนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาให้เป็น 1 ใน 5 อุทยานประวัติศาสตร์

ที่นำสำรวจของประเทศไทย (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2563) ทั้งนี้พบว่าสถิติผู้เข้าเยี่ยมชมอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาในช่วงไตรมาสแรกของปี พ.ศ. 2565 มีจำนวนถึง 144,874 คน (กรมศิลปากร, 2565: 5) นอกจากนี้นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยายังเป็นหนึ่งในแหล่งท่องเที่ยวที่ถูกบรรจุอยู่ในรายการนำเที่ยวของบริษัทนำเที่ยวทั้งประเภทนำคนไทยเที่ยวในประเทศ (Domestic tour) และประเภทนำคนต่างชาติเที่ยวในประเทศไทย (Inbound tour) อีกด้วย

จากข้อมูลข้างต้นทำให้เห็นว่าการประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาเป็นพื้นที่มรดกโลกที่มีความสำคัญต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยวของประเทศไทยอย่างมาก ที่ผ่านมามีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นไปตามกระแสการเติบโตของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว แต่งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลกยังมีจำนวนไม่มากนัก ทั้งนี้งานวิจัยเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลกนั้นมีความสำคัญอย่างมากทั้งในแง่ของการสร้างองค์ความรู้ที่จะนำไปสู่การอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรในพื้นที่ การสร้างรายได้และพัฒนาเศรษฐกิจ การสร้างการรับรู้และความเข้าใจของทั้งคนในพื้นที่ นักท่องเที่ยวและผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งองค์ความรู้เหล่านี้ส่งผลต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อทั้งชุมชนในพื้นที่และต่อประเทศ เมื่อผนวกกับความสำคัญของพื้นที่มรดกโลกพระนครศรีอยุธยาตามที่ได้กล่าวมา งานวิจัยในครั้งนี้จึงต้องการสำรวจงานวิจัยที่เคยศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลกพระนครศรีอยุธยา เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในวงการศึกษาได้ทราบถึงข้อมูลจำนวนงานวิจัยและประเด็นที่ได้เคยศึกษามาแล้ว อันจะเป็นแนวทางในการพัฒนาการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลกและนำผลที่ได้ไปใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวและพัฒนาพื้นที่มรดกโลกเพื่อรองรับการท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อสำรวจงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลกพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อจัดกลุ่มข้อมูลงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลกพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

1. ขอบเขตของการวิจัย

1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

งานวิจัยนี้มุ่งเน้นเอกสารงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลกพระนครศรีอยุธยาในรอบ 10 ปี โดยเน้นการศึกษาในประเด็นของ รูปแบบการทำวิจัย ผลการวิจัย รวมทั้งข้อเสนอแนะ โดยสำรวจบทความวิจัยฉบับเต็มเท่านั้น

1.2 ขอบเขตด้านพื้นที่

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสารโดยการสำรวจบทความวิจัยฉบับเต็มทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษที่อยู่ในฐานข้อมูลของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TIC: Thailand Citation Index) และ Google Scholar

1.3 ขอบเขตด้านระยะเวลา

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสารโดยการสำรวจบทความวิจัยฉบับเต็มทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษที่เผยแพร่ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2556-2566) โดยผู้วิจัยเริ่มสืบค้นและรวบรวมข้อมูลตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม จนถึงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2567

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้สร้างแบบสำรวจข้อมูล (Survey Form) ขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง (สร้อยญา จันทรัฐสกุล, 2560: 160-175; ปิยะวิทย์ ทิพรส และอศวิน แสงพิกุล, 2565: 75-87) และได้ปรับปรุงเนื้อหาของแบบสำรวจเพื่อให้ตรงกับวัตถุประสงค์การวิจัยในครั้งนี้ โดยผู้วิจัยได้ทดลองใช้แบบสำรวจนี้กับงานวิจัยจำนวน 5 เรื่อง พบว่าแบบสำรวจนี้สามารถเก็บข้อมูลที่จำเป็นในการวิจัยได้เหมาะสมตามวัตถุประสงค์การวิจัย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลสำคัญจากบทความวิจัย เช่น ชื่อเรื่อง วัตถุประสงค์การวิจัย ระเบียบวิธีการวิจัย ผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ โดยสืบค้นข้อมูลจากบทความฉบับเต็มที่อยู่ในฐานข้อมูลของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TIC: Thailand Citation Index) และ Google Scholar สำหรับคำสำคัญที่ใช้ในการสืบค้นประกอบไปด้วยคำว่า การท่องเที่ยว มรดกโลก พระนครศรีอยุธยา โดยสืบค้นทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยนี้ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อวิเคราะห์และสรุปประเด็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลกพระนครศรีอยุธยา โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็นประเด็นต่าง ๆ เพื่อรวบรวมและจัดกลุ่มองค์ความรู้ที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลกพระนครศรีอยุธยา และพื้นที่มรดกโลกอื่นต่อไป ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่อนำข้อเสนอข้อมูลในรูปของความถี่และร้อยละ

ผลการวิจัย (Research Results)

จากการสำรวจงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลกพระนครศรีอยุธยา ในรอบ 10 ปี ผู้วิจัยได้รวบรวมและจำแนกรายละเอียดออกมาเป็นประเด็นต่างๆ ดังนี้

ตารางที่ 1 จำนวนงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลกพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามปีที่ตีพิมพ์

ปีที่ตีพิมพ์	จำนวน	ร้อยละ
2556	1	3.03
2557	1	3.03
2558	2	6.06
2559	1	3.03
2560	0	0.00
2561	4	12.12
2562	12	36.36
2563	3	9.09
2564	2	6.06
2565	4	12.12
2566	3	9.09
รวม	33	100.00

จากตารางที่ 1 พบว่า จำนวนงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลกพระนครศรีอยุธยาในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา มีจำนวนทั้งสิ้น 33 เรื่อง โดยปีที่มีการตีพิมพ์เผยแพร่บทความมากที่สุดคือปี 2562 จำนวน 12 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 36.36 รองลงมาคือปี 2561 และ 2565 มีจำนวนเท่ากันคือปีละ 4 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 12.12

ตารางที่ 2 จำนวนงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลกพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามประเภทของบทความ

ประเภทของบทความ	จำนวน	ร้อยละ
บทความวิจัย	22	66.67
บทความวิชาการ	11	33.33
รวม	33	100.00

จากตารางที่ 2 พบว่า งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลกพระนครศรีอยุธยา แบ่งเป็นบทความวิจัย จำนวน 22 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 66.67 และบทความวิชาการ จำนวน 11 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 33.33

ตารางที่ 3 จำนวนงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลกพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามระเบียบวิธีวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย	จำนวน	ร้อยละ
งานวิจัยเชิงคุณภาพ	10	45.45
งานวิจัยเชิงปริมาณ	7	31.82
งานวิจัยเชิงผสมผสาน	5	22.73
รวม	22	100.00

จากตารางที่ 3 พบว่า งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลกพระนครศรีอยุธยา แบ่งเป็น งานวิจัยเชิงคุณภาพจำนวน 10 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 45.45 รองลงมางานวิจัยเชิงปริมาณ จำนวน 7 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 31.82 และงานวิจัยเชิงผสมผสาน จำนวน 5 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 22.73

ตารางที่ 4 จำนวนชื่อแหล่งมรดกโลก จำแนกประเภทตามพื้นที่ในการศึกษา

แหล่งมรดกโลก	พื้นที่ในการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา	พระนครศรีอยุธยา	31	94.29
นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา และเมืองประวัติศาสตร์สุโขทัยและเมืองบริวาร	พระนครศรีอยุธยา สุโขทัย กำแพงเพชร	1	2.86
นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา และเมืองประวัติศาสตร์สุโขทัยและเมืองบริวาร	สุโขทัย พระนครศรีอยุธยา	1	2.86
รวม		33	100.00

ตารางที่ 4 แสดงจำนวนชื่อแหล่งมรดกโลกที่ศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวมรดกโลก จำแนกประเภทตามพื้นที่ในการทำวิจัย พบว่าพระนครศรีอยุธยา จำนวน 31 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 94.29 รองลงมาพระนครศรีอยุธยา สุโขทัย กำแพงเพชร และ สุโขทัย พระนครศรีอยุธยา อย่างละ 1 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 2.86

ตารางที่ 5 จำนวนงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลกพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามประเด็นที่ศึกษา

หัวข้อ/ประเด็นที่ศึกษา	จำนวนงานวิจัย (ร้อยละ)	แหล่งที่มา
1. การจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลก ประเด็นที่ศึกษา ได้แก่ 1.1 การจัดการแหล่งท่องเที่ยว 1.2 การจัดการการท่องเที่ยวรูปแบบต่าง ๆ เช่น การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การจัดอีเวนต์ 1.3 การจัดการที่พักแรม 1.4 รูปแบบการบริหารจัดการพื้นที่มรดกโลก	12 (36.36)	กันต์พงษ์ เครือศิริกุล (2556: 91-106); อมรา วีระวัฒน์ และนรินทร์ สังข์รักษา (2561: 3084-3097); ธาตรี มหันตรัตน์ และจันทร์แรม เรือนแป้น (2562: 31-38); วีรพล น้อยคล้าย (2562: 73-85); นาทยา เกตุสมบุรณ์ และญาณิศา เพื่อนเพาะ (2565: 288-300); ตรีธวัฒน์ มีสมศักดิ์ (2566: 245-266)
2. สภาพพื้นที่และศักยภาพของพื้นที่มรดกโลกในการรองรับนักท่องเที่ยว ประเด็นที่ศึกษา ได้แก่ 2.1 ข้อมูลสภาพพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยว 2.2 ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว	5 (15.15)	Pim-On Kaewdang (2014: 47-59); วิภาดา เกาธรรมพิทักษ์ และเทิดชาย ช่วยบำรุง (2562: 35-45); ญาณิศา เพื่อนเพาะ และกำธร แจ่มจรัส (2565: 175-186)
3. นโยบายและแผนยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลก ประเด็นที่ศึกษา ได้แก่ 3.1 แผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว 3.2 นโยบายการคุ้มครองมรดกโลก 3.3 การอนุรักษ์แหล่งมรดกโลก	8 (24.24)	ธนภูมิ ปองเสียม และวารีชาติ มัธยมบุรุษ (2558: 95-111); ธาตรี มหันตรัตน์ และคณะ (2559: 77-88); ตราคุลย นรนิติผดุงการ และคณะ (2566: 408-425)
4. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลก ประเด็นที่ศึกษา ได้แก่ 4.1 การพัฒนาพื้นที่เพื่อแก้ปัญหาการรुकล้ำโบราณสถาน 4.2 การพัฒนาพื้นที่เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว 4.3 การพัฒนาเพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว	2 (6.06)	ธนรัตน์ รัตนพงศ์ธระ และคณะ (2562: 76-99); คำเกิง อัสวสุนทรางกูร (2562: 1126-1139); ธาตรี มหันตรัตน์และสิริพัฒน์ ลาภจิตร (2563: 1-14)
5. ทักษะและการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลก ประเด็นที่ศึกษา ได้แก่ 5.1 ทักษะและพฤติกรรมของเยาวชนต่อแหล่งมรดกโลก 5.2 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการบริการและภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลก 5.3 ความเชื่อมั่นของประชาชนต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลก	6 (18.18)	ชลลดา มงคลวนิช และรัตนภรณ์ ขาติวงศ์ (2558: 3-17); ชีววรรณ เจริญสุข และวิชิต อุ๋อัน (2562: 147-166); กมลวรรณ วรรณธำ (2562: 34-42); อัฐพงษ์ บุญสร้าง และพงศ์กุลธร โรจน์วิรุฬห์ (2566: 104-118)
รวม	33 (100.00)	

จากตารางที่ 5 พบว่า งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลกพระนครศรีอยุธยา ศึกษาในประเด็น การพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลก สูงที่สุด จำนวน 12 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 36.36 รองลงมาคือประเด็น นโยบายและแผนยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลก จำนวน 8 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 24.24 และทัศนคติและการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลก จำนวน 6 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 18.18

อนึ่ง งานวิจัยนี้ไม่มีหัวข้อการอภิปรายผล เนื่องจากเป็นงานวิจัยเชิงเอกสารที่สำรวจข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ มรดกโลกพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยเป็นลักษณะของข้อมูลเชิงข้อเท็จจริง จากการสำรวจข้อมูลเชิงเอกสาร ดังแสดงในตารางที่ 1 ถึง ตารางที่ 5

องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย (Research Knowledge)

งานวิจัยนี้ พบว่า การศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลกพระนครศรีอยุธยาเป็นประเด็นที่นักวิจัยยังให้ความสนใจศึกษากันไม่มากนักและยังขาดการบูรณาการจากหลากหลายสาขาวิชา โดยสามารถวิเคราะห์และจัดกลุ่มงานวิจัยทั้งหมดออกได้เป็น 5 ประเด็นหลัก คือ 1) การพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลก 2) สภาพพื้นที่และศักยภาพของพื้นที่มรดกโลกในการรองรับนักท่องเที่ยว 3) นโยบายและแผนยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลก 4) การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลก และ 5) ทัศนคติและการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลก ซึ่งองค์ความรู้ทั้งหมดนี้ทำให้ทราบว่าทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลกพระนครศรีอยุธยาเป็นไปในทิศทางใด ทั้งนี้พื้นที่มรดกโลกแห่งอื่นในประเทศไทยสามารถนำองค์ความรู้เหล่านี้ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ของตนเองต่อไปได้

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 งานวิจัยนี้พบว่า ในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา นักวิจัยให้ความสนใจและศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลกพระนครศรีอยุธยาจำนวน 33 เรื่อง โดยในช่วงปี 2556-2560 มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเผยแพร่เพียงปีละ 1-2 เรื่องเท่านั้น แสดงให้เห็นว่านักวิจัยที่ให้ความสนใจในประเด็นดังกล่าวมีค่อนข้างน้อย อย่างไรก็ตามในปี 2561 เป็นต้นมาเริ่มมีงานวิจัยในประเด็นนี้มากขึ้น โดยปี 2562 มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเผยแพร่มากถึง 12 เรื่อง โดยประเด็นที่มีการศึกษามากที่สุดคือประเด็น การจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลก สะท้อนให้เห็นว่าวงการวิชาการให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลกมากขึ้น เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่เป็นจุดหมายการเดินทางที่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติต่างให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก ทั้งนี้ การท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลกนั้นมีความสำคัญทั้งในแง่มุมของการสร้างองค์ความรู้ที่จะนำไปสู่การอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรในพื้นที่ การสร้างรายได้และพัฒนาเศรษฐกิจ การสร้างการรับรู้และความเข้าใจของทั้งคนในพื้นที่ นักท่องเที่ยวและผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งองค์ความรู้เหล่านี้ส่งผลต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อทั้งพื้นที่และต่อประเทศในที่สุด ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้ง ภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน และผู้ประกอบการ ที่ต้องการส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลกควรให้ความสำคัญกับการจัดการการท่องเที่ยวและการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลกในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อที่จะสามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวยุคปัจจุบันและรักษารากเหง้าของความเป็นพื้นที่มรดกโลกที่แท้จริงเอาไว้ได้

1.2 งานวิจัยนี้พบว่า ในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา นักวิจัยให้ความสนใจและศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลกพระนครศรีอยุธยาในประเด็นการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลกมากที่สุด แต่การศึกษาในประเด็นดังกล่าวยังไม่ครอบคลุมทุกภาคส่วนในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว โดยงานส่วนใหญ่จะเลือกศึกษารูปแบบการบริหารจัดการของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ผู้ประกอบการที่พักแรม ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว แต่ไม่พบงานที่ศึกษาเกี่ยวกับธุรกิจอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ธุรกิจการคมนาคมขนส่ง ธุรกิจอาหาร นอกจากนี้ยังไม่พบการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับปัญหาหรือผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อพื้นที่มรดกโลก ดังนั้นจึงควรสนับสนุนให้เกิดการศึกษาธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลกพระนครศรีอยุธยา รวมทั้งประเด็นปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นหรืออาจเกิดขึ้นให้ครอบคลุมครบถ้วน เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ประกอบการตัดสินใจในการกำหนดนโยบายหรือแผนพัฒนาต่าง ๆ

1.3 งานวิจัยนี้ได้รวบรวมองค์ความรู้จากวิจัยที่ผ่านมาในรอบ 10 ปีไว้ โดยได้จัดกลุ่มเนื้อหาของงานวิจัยออกเป็น 5 ประเด็นหลักดังแสดงในตารางที่ 6 ซึ่งผลของการจัดกลุ่มเนื้อหาของงานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยให้ทุนทั้งระดับชาติและระดับพื้นที่ ที่สามารถนำผลการวิจัยที่แสดงให้เห็นถึงความต้องการองค์ความรู้ในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลกพระนครศรีอยุธยาไปกำหนดเป็นแนวทางในการให้ทุนสนับสนุนการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องให้ครอบคลุมประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลกพระนครศรีอยุธยาได้ นอกจากนี้นักวิชาการที่สนใจศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลกพระนครศรีอยุธยาสามารถนำองค์ความรู้ที่เคยศึกษามาแล้วไปศึกษาต่อยอดเพื่อพัฒนาความรู้ และปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลกพระนครศรีอยุธยา และพื้นที่มรดกโลกอื่นได้ รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยเฉพาะการท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลก สามารถนำองค์ความรู้ที่รวบรวมมาจากการวิจัยที่เกี่ยวข้องไปพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่รับผิดชอบต่อไปได้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 เนื่องจากงานวิจัยนี้เป็นการรวบรวมงานวิจัยที่เผยแพร่ในรูปแบบบทความฉบับเต็มในฐานข้อมูลของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย และ Google Scholar เท่านั้น จึงควรขยายขอบเขตการศึกษาให้ครอบคลุมงานวิจัยที่เผยแพร่ในรูปแบบอื่น เช่น วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัยฉบับเต็ม หรืองานวิจัยที่เผยแพร่ในฐานข้อมูลอื่น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายและครอบคลุมได้มากยิ่งขึ้น

2.2 ควรศึกษาเปรียบเทียบการท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลกพระนครศรีอยุธยา และพื้นที่มรดกโลกอื่นๆ ทั้งในประเทศไทย และต่างประเทศเพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่กว้างขวางและครบถ้วนมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง (References)

- กมลวรรณ วรรณธำ. (2562). การเสริมสร้างพลังอำนาจของเยาวชนต่อการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวมรดกโลกทางวัฒนธรรม: กรณีศึกษาอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา. *วารสารวิจัยรำไพพรรณี*. 13(3): 34-42
- กรมศิลปากร. (2565). รายงานข้อมูลสถิติการให้บริการผู้เข้าใช้เข้าชมแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวของกรมศิลปากร ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2565 รอบ 6 เดือน. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: https://www.finearts.go.th/uploads/tiny_mce/source/1/01main-ITA/65/O15.pdf สืบค้นเมื่อ 30 มีนาคม 2567

- กันต์พงษ์ เครือศิริกุล. (2556). แนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่ประสบอุทกภัย กรณีศึกษา วัดมหาธาตุ ในเขตอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา. **วารสารวิทยาลัยบัณฑิตศึกษาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น**. 6(1): 91-106.
- ชลลดา มงคลวนิช และรัตนารักษ์ ชาติวงศ์. (2558). ทศนคติและพฤติกรรมของเยาวชนไทยต่อแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรม กรณีศึกษา: อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา. **วารสารการบริหารและการท่องเที่ยวไทย**. 10(2): 3-17.
- ชีวรรณ เจริญสุข และวิจิต อู่อัน. (2562). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อคุณค่าที่รับรู้ความพึงพอใจในคุณภาพการบริการ และภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (มรดกโลก) อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา-สุโขทัย-ศรีสัชกาลาลัย และกำแพงเพชรในประเทศไทย. **วารสารอัล-อิกมะฮ์**. 9(18): 147-166.
- ญาณิศา เพื่อนเพาะ และกำธร แจ่มจำรัส. (2565). การให้ความหมาย ที่มาของความหมาย กระบวนการการสื่อสารความหมายคำว่า “เสน่ห์วิถีไทยเมืองกรุงเก่า” ของผู้ประกอบการท่องเที่ยว จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. **วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์**. 24(3): 174-186.
- ดำเกิง อัสวสุนทรางกูร. (2562). บุพปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ อย่างยั่งยืนของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. **วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร**. 7(4): 1126-1139.
- ตราดุลย์ นรนิติผดุงการ, มัลลิกา พิณจันทร และวัชร เนติวานิชย์. (2566). การคุ้มครองอนุรักษ์แหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรมเมืองมรดกโลกพระนครศรีอยุธยา. **วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น**. 9(2): 408-425.
- ตรีรัตน์ มีสมศักดิ์. (2566). การปรับตัวในการจัดงานอีเวนต์เชิงวัฒนธรรมหลังสถานการณ์โรคระบาดโควิด-19 กรณีศึกษา: กิจกรรมงานรำลึกสมเด็จพระนเรศวรมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา**. 17(1): 245-266.
- ธนภูมิ ปองเสงี่ยม และ วารัฐ มัธยมบุรุษ. (2558). แผนพัฒนายุทธศาสตร์การท่องเที่ยวแบบบูรณาการอย่างยั่งยืน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. **วารสารอารยธรรมศึกษาโขง-สาละวิน**. 6(2): 95-111.
- ธนรัตน์ รัตนพงศ์ระ และคณะ. (2562). การพัฒนาศักยภาพพื้นที่ท่องเที่ยวเพื่อแก้ปัญหาการรุกรานโบราณสถานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา**. 13(1): 76-99.
- ชาตรี มหันตรัตน์ นรินทร์ อุ้นแก้ว สิริพัฒน์ ลาภจิตร และสุพจน์ บุญวิเศษ. (2559). บูรณาการองค์รวม: แนวทางคุ้มครองมรดกโลก กรณีอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาและเมืองบริวาร. **วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเก่า**. 3(2): 77-88.
- ชาตรี มหันตรัตน์ และจันทร์แรม เรือนแป้น. (2562). รูปแบบการบริหารจัดการพื้นที่มรดกโลกแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาและเมืองบริวารอย่างยั่งยืน. **วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเก่า**. 6(3): 31-38.
- ชาตรี มหันตรัตน์ และสิริพัฒน์ ลาภจิตร. (2563). แนวทางการพัฒนาเพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวมรดกโลกทางวัฒนธรรมอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา. **วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น**. 4(2): 1-14.

- นาคยา เกตุสมบุญ และญาณิศา เพื่อนเพาะ. (2565). การศึกษารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวสูงวัยในเมือง มรดกโลกเขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัด พระนครศรีอยุธยา. **วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์**. 11(6): 288-300.
- ปิยะวิทย์ ทิพรส และอศวิน แสงพิกุล. (2565). การวิเคราะห์งานวิจัยและคำวิจารณ์ของลูกค้าในธุรกิจเชิง สุขภาพประเภทเดย์สปา. **วารสารการบริหารและสังคมศาสตร์ปริทรรศน์**. 5(3): 75-87.
- บุญยวีร์ ศรีรัตน์. (2559). การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารเมื่อได้รับการ ประกาศเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมแห่งใหม่ของไทย. **วารสารเทคโนโลยีภาคใต้**. 9(2): 149-158.
- วิภาดา เถาธรรมพิทักษ์ และเทิดชาย ช่วยบำรุง. (2562). ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวมรดกโลกทาง วัฒนธรรมในประเทศไทย กรณีศึกษา นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา. **วารสารวิชาการ นวัตกรรมสื่อสารสังคม**. 7(1): 35-45.
- วีรพล น้อยคล้าย. (2562). การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามความคิดเห็นของประชาชน ในเขต อำเภอพระนครศรีอยุธยา. **วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์**. 21(1): 73-85.
- สร้อยญา จันทรชูสกุล. (2560). การประเมินคุณภาพวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของ นักเรียนระดับประถมศึกษา. **วารสารอิเล็กทรอนิกส์ Veridian มหาวิทยาลัยศิลปากร (มนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์และศิลปะ)**. 10(2): 160-175.
- อมรา วีระวัฒน์ และนรินทร์ สังข์รักษา. (2561). การจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนในเขตมรดก โลกพระนครศรีอยุธยา : พันธกิจที่ต้องทบทวน. **วารสารวิชาการ Veridian E-Journal, Silpakorn University สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ**. 11(2): 3084-3097.
- อัฐพงษ์ บุญสร้าง และพงศ์กุลธร โรจน์วิรุฬห์. (2566). ความเชื่อมั่นของประชาชนจากการจัดการป้องกัน อาชญากรรมในแหล่งท่องเที่ยวมรดกโลกนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา. **วารสารวิชาการ ออยุธยาศึกษา**. 15(1): 104-118.
- Pim-On Kaewdang. (2014). Developing the Interpretation of the Ancient Settlements: The Portuguese, The Dutch and the Japanese, in Ayutthaya, Thailand. **วารสารวิชาการ Veridian E Journal ฉบับ International**. 7(5): 47-59.